

LUX FILM DAYS

3 FILMA
24 JEZIKA
28 DRŽAVA

© Benedict Neuenfels

STYX

film Wolfganga Fischera
Njemačka, Austrija

STYX

FILM WOLFGANGA FISCHERA

Rike, četrdesetogodišnja liječnica u hitnoj službi, odlučuje napraviti pauzu u karijeri kako bi na jedrenjaku Asa Gray, o kojem pomno vodi brigu, otputovala na otok Ascension. Putuje sama, a njezina odiseja do južnog Atlantika popraćena je i unutarnjim putovanjem u vlastite dubine. Vrijeme provodi za kormilom i čitajući knjige koje je ponijela na put, kao što je *Stvaranje raja – Darwin na otoku Ascension*. Opčinjena je bujnom i raznolikom vegetacijom na otoku na kojem do kraja 19. stoljeća nije bilo nikakvog raslinja i željno iščekuje posjetu tom umjetnom raju stvorenom ljudskom rukom prema savjetima slavnog britanskog prirodoslovca.

No, jedne će joj noći sudbina pomrsiti račune i promijeniti tijek događaja. Snažna će oluja na njezin put sjeveroistočno od Zelenortskih Otoka nanijeti stari ribarski brod prepušten struji, na kojem stotinjak migranata očajnički pokušava privući njezinu pažnju. Rike pokuša s brodom uspostaviti radijsku vezu, a kad to ne uspije, upozorava obalnu stražu, no unatoč njezinim brojnim pozivima, straža ne reagira. Našavši se sasvim sama s moralnom obavezom da spasi migrante, Rike činjenica da ih ne može primiti na svoju malu jedrilicu pada tim teže što zna da u njoj vide nadu za spas. Suočena je s tragičnom dilemom jer im želi pomoći, a prisiljena je udaljiti se. Naposljetku uspijeva spasiti samo jednog putnika – četrnaestogodišnjeg Kingsleya.

KONTEKST

Wolfgang Fischer uprizorenjem ovog tragičnog suočavanja alegorijski ilustrira nepremostiv jaz između bogate Europe i afričkog kontinenta, žrtve siromaštva i političke nestabilnosti te svih njihovih posljedica u obliku neimaštine, nasilja, nepravde i progona. Pritom ovaj film postavlja ključno pitanje: što pojedinac može učiniti u takvoj dramatičnoj situaciji koju nadležna tijela i moćnici namjerno ignoriraju?

Tema kojom se *Styx* bavi izrazito je aktualna, među ostalim i zbog zamaha ksenofobije i nacionalizma u Europi: Italija, Austrija i zemlje Višegradske skupine (Mađarska, Češka, Poljska i Slovačka) nisu sklone primati migrante na svoje tlo, o čemu svjedoče i nedavne odluke o zabrani pristupa lukama. Nakon migrantske krize bez presedana, koja je dosegla vrhunac 2015. godine, uslijedila je politička kriza zbog sukoba između otvorene i zatvorene Europe, s kojom se čelnici Unije moraju suočiti ako žele riješiti pitanje prihvata migranata.

PODRIJETLO VRSTA

Ascension je mali vulkanski otok u južnom Atlantiku, pored Afrike. Charles Darwin ga je posjetio 1836. i svojim boravkom na tom otoku zaključio putovanje oko svijeta na jedrenjaku Beagle. Iznenaden pustoši tog mjesta bez slatke vode i bez ikakve vegetacije, Darwin je o tome razgovarao s botaničarom Josephom Hookerom, koji će zatim pošumiti otok i posaditi razne vrste drveća i biljaka iz Europe, Argentine i južne Afrike. Cilj je bio ponovno obnoviti ciklus vode i uspostaviti kvalitetu tla. Trideset godina kasnije njegov je trud dao rezultate. Taj jedinstveni eksperiment fascinira Rike, na što ukazuje njezin odabir odredišta, kao i ime jedrenjaka, ali i odabir literature, ilustrirane knjige amblemskog naslova *Stvaranje raja – Darwin na otoku Ascension*, čija je naslovnica prikazana u krupnom planu. Asa Gray, po kojem je jedrenjak nazvan, bio je američki botaničar i veliki štovatelj Darwina, kojem je pružio dragocjene informacije za knjigu *Podrijetlo vrsta* i čije je ideje širio u SAD-u.

Važnost je tih detalja očita i gledatelj se neminovno prisjeća prologa filma, u kojem se majmuni kreću po Gibraltarskoj stijeni, jedinom mjestu u Europi na kojem živi divlja populacija berberskih makakija od dvjesto pedeset primjeraka. Poznato je da su primati bili u samom središtu Darwinovih istraživanja o podrijetlu vrsta u 19. stoljeću. Suprotstavljanjem prizora majmuna koji se hrani čineći pritom ljudske geste i Rike kako sprema zalihe za jedrenje redatelj uspostavlja ideju o srodstvu te neizravno dovodi u pitanje navodnu nadmoćnost ljudske inteligencije u odnosu na ostale vrste.

STVARANJE RAJA

Gledatelj ne može a da se ne zamisli nad tim dalekim referencama ubačenim u suvremenu priču koja počiva na sukobu dvaju suprotstavljenih svjetova, odnosno zapadnog društva okrenutog vlastitom bogatstvu i ugodnom životu, egocentričnog, pa čak i nezainteresiranog za ostatak svijeta i zajednice migranata koji se bore za život. To je područje alegorije kao diskursa narativnih simbola koji nam otvara put prema interpretaciji.

„Stvaranje raja” na koje upućuje naslovnica Rikeine omiljene knjige pruža nam prvi ključ. Znakovito je da njezina samotnjačka ekspedicija na neki način poprima oblik povratka u rajski vrt ili „zemaljski raj”, odnosno na svijet nakon postanka kako je opisan u Genezi (¹). U filmu se uspostavlja ideja o ljudskoj odgovornost za stanje svijeta i prije no što se Rike otisne na pučinu, a time se otklanja mogućnost tumačenja događaja koji će uslijediti kao božje kazne ili usuda. U tim povezivanjima ideja može se iščitati kritika načina na koji se u nekim zemljama gleda na prihvat migranata. U tom kontekstu upućivanje na „stvaranje raja” na otoku Ascension nesumnjivo se može protumačiti kao znak da se i u najbezizlaznijim situacijama mogu pronaći ostvariva rješenja dobra za sve ljude.

Zašto onda pristajemo na ovakav poredak svijeta? Prema kojem načelu smatramo da imamo pravo na bolje životne uvjete dok oni koji su u lošijoj situaciji umiru na užasne načine u očajničkom pokušaju da se spase? To je zacijelo ključno pitanje na koje film Wolfganga Fischera tim aluzijama upućuje.

S druge strane, iako nemogućnost Rike da spasi putnike starog ribarskog broda koji tone na mnogo prozaičniji način upućuje na ograničene mogućnosti pojedinačnog djelovanja i ističe ideju o sudbonosnosti tragične smrti tisuća migranata na moru, ona prije svega ilustrira sveopću propast kolektivnog morala. U prvom radijskom razgovoru, netom prije oluje, kapetan teretnog broda s kojim je razgovarala obećao joj je da može na njega računati ako joj zatreba. No, samo nekoliko sati kasnije, on odbija intervenirati uz objašnjenje da bi mogao ostati bez posla. Vlastiti interes prevladao je nad obavezom pružanja pomoći na moru utvrđenom Konvencijom SOLAS iz 1974. godine. Fischer istovremeno ističe nedostatke politike prihvata, među ostalim u njezinim najkonkretnijim rješenjima, jer obalna straža, čija je misija osigurati sigurnost civila na moru, uporno ne reagira na alarmantne informacije koje im Rike prenosi preko radija.

VODE PAKLA

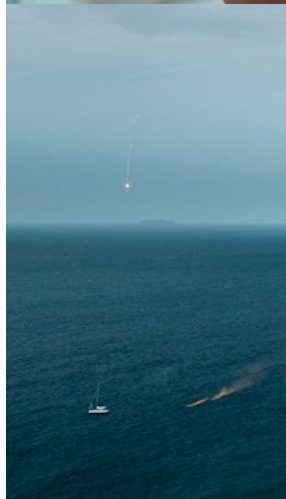
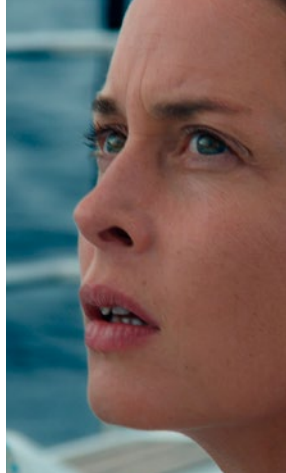
Putroga za rajem, koja je smisao Rikeinog podviga, ali i podviga migranata, iako ona za njih ne podrazumijeva istu stvarnost i nema isti smisao (²), već je naslovom filma obilježena kao potpuna utopija jer riječ Stiks, koja obiluje konotacijama povezanim s paklom, u grčkoj mitologiji označava jednu od pet rijeka pakla i granicu između svijeta živih i svijeta mrtvih. Naslov nedvosmisleno najavljuje dramatične događaje koji će uslijediti i baca tamnu sjenu na cijelu priču te se tragičan ishod može predvidjeti i prije prvih scena filma. Iza očitog kontrasta sanjanog raja i pakla stvarnosti, kako za migrante u brodolomu tako i za mladu Njemicu koja im ne može pomoći, stoji snažna namjera da se ovom alegorijskom pričom razotkrije i politička inertnost u jednoj iznimno zabrinjavajućoj situaciji i opća indiferentnost zapadnjaka prema problemima koji im se čine dalekima i apstraktnima sve dok se s njima izravno ne suoče. U tom kontekstu obalna straža, koja intervenira tek na kraju filma, a iz jednog broda u drugi prenese više leševa nego preživjelih, dobiva ulogu lađara smrti, poput Harona, koji je bio zadužen da duše pokojnika preveze preko Stiksa.

U kontekstu takvog tumačenja Rike se može usporediti sa Stiks, najstarijom Okeanidom koja utjelovljuje istoimenu rijeku. Vodene su nimfe također dio grčke mitologije, u kojoj uvijek imaju dobrohotnu ulogu, a Zeus ih je zadužio da bdiju nad mladićima i vode ih do odrasle dobi. Ta referenca baca posebno svjetlo na odnos liječnice i mladog Kingsleya, jedinog migranta kojeg je uspjela spasiti, ali i na strašnu ulogu koju će protiv svoje volje imati u tragičnoj sudbini njegovih drugova. Nije slučajnost da, kad je pred kraj filma u noći napokon stupila na brod koji tone i otkrila

(¹) Prisutna je aluzija na još jednu biblijsku referencu jer je otok Ascension dobio ime po danu Uzasašća na koji ga je 1501. godine otkrio jedan portugalski moreplovac.

(²) Susret Rike i migranata može se protumačiti kao susret dviju potpuno oprečnih slika raja, jednog južnijeg, umjetno rajskog otoka i drugog sjevernijeg, europskog eldorada.

svu strahotu situacije, vidimo njezino lice u krupnom planu zamotano u tamnu tkaninu, tako da joj se vide samo oči. To je svakako način da se zaštiti od moguće zaraze, ali teško je u tom istaknutom elementu ne prepoznati analogiju s kukuljicom lađara koji je prevezio duše pokojnika na onu stranu Stiksa.

© Benedict Neuenfels

© Benedict Neuenfels

© Benedict Neuenfels

© Benedict Neuenfels

NEKOLIKO SMJERNICA ZA DALJNJE RAZMIŠLJANJE

- Film *Styx* jasno je podijeljen na dva dijela, prije i poslije oluje koja je bjesnjela čitavu noć. Što biste u kontekstu ovog alegorijskog tumačenja filma mogli reći o toj oluji? Što ona predstavlja? Bi li i ona mogla aludirati na neku priču iz mitologije? Koji je smisao tog iznenadnog događaja u kontekstu filma?
- Naposljetku, Rike, obična osoba na odmoru, upućuje nas na vlastitu odgovornost koju imamo kao europski građani. Što mislite, koju nam poruku redatelj Wolfgang Fischer pokušava prenijeti i što od nas u konačnici očekuje?

les grignoux

FILMOVI IZ EUROPE ZA EUROPU

Filmska nagrada LUX ponovno donosi niz filmova mladih i talentiranih europskih redateljica i redatelja izuzetno različitih žanrova i ugođaja. Europski parlament ima čast predstaviti tri filma u konkurenciji za Filmsku nagradu LUX 2018.:

STYX, film Wolfganga Fischera, Njemačka, Austrija

DRUGA STRANA SVEGA, film Mile Turajlić, Srbija, Francuska, Katar

HALLA IDE U RAT (*Kona fer í stríð*), film Benedikta Erlingssona, Island, Francuska, Ukrajina

Ovi se filmovi na topao i pametan način bave aktualnim temama te odražavaju trenutačna zbivanja u Europi. Prikazuju likove koji svijet oko sebe promatraju širom otvorenih očiju ne bi li razumjeli zbilju, odnosno društva i zajednice kojima pripadaju. Prikazivanjem priča sublimiranih filmskim emocijama ističu se kvaliteta i raznolikost europske kinematografije, kao i njezina važnost u stvaranju društvenih vrijednosti i kulturnih zajednica. Pozivamo vas da pogledate ove filmove na 7. izdanju Dana filma LUX.

FILMSKA NAGRADA LUX

Kultura ima ključnu ulogu u izgradnji naših društava.

S tim je na umu 2007. Europski parlament osnovao Filmsku nagradu LUX, kojom želi doprinijeti distribuciji europskih filmova diljem Europe i potaknuti europsku raspravu o važnim društvenim pitanjima.

Filmska nagrada LUX jedinstvena je inicijativa. Dok se većina filmova europskih koprodukcija prikazuje samo u zemljama porijekla i rijetko se kad distribuira u drugim državama, čak i unutar Unije, Filmskom nagradom LUX tri europska filma dobivaju rijetku mogućnost da ih se prikaže s podnaslovima na 24 službena jezika Europske unije.

Dobitnika nagrade odabiru zastupnici u Europskom parlamentu, a pobjednik će biti proglašen 14. studenog 2018.

DANI FILMA LUX

U okviru Filmske nagrade LUX pokrenuti su i Dani filma LUX. Od 2012. tri se filma u konkurenciji za Filmsku nagradu LUX prikazuju široj europskoj publici na Danima filma LUX.

Dani filma LUX prilika su za nezaboravan kulturni doživljaj koji nadilazi granice. Od listopada 2018. do siječnja 2019. moći ćete se pridružiti filmofilima iz cijele Europe i prisustvovati projekcijama ovih triju filmova na jednom od 24 službena jezika Europske unije. Ne zaboravite glasati za film koji vam se najviše sviđa na našoj internetskoj stranici luxprize.eu ili na našoj stranici na Facebooku!

NAGRADA PUBLIKE

O dobitniku posebne nagrade publike u okviru Filmske nagrade LUX odlučuju gledatelji. Ne propustite glasati za jedan od triju filmova do 31. siječnja 2019.! Mogli biste dobiti priliku na poziv Europskog parlamenta prisustvovati međunarodnom filmskom festivalu u Karlovym Varyma u srpnju 2019. i proglasiti dobitnika nagrade publike.

GLEDAJTE,
KOMENTIRAJTE
I GLASAJTE!

@luxprize

#luxprize

LUX
PRIZE
.EU

REDATELJ: Wolfgang Fischer

SCENARISTI: Wolfgang Fischer, Ika Künzel

ULOGE: Susanne Wolff, Gedion Oduor Wekesa,
Alexander Beyer, Inga Birkenfeld

SNIMATELJ: Benedict Neuenfels

PRODUCENTI: Marcos Kantis, Martin Lehwald,
Michal Pokorny

PRODUKCIJSKE KUĆE: Schiwago Film
GmbH, Amour Fou Vienna

GODINA: 2018.

TRAJANJE: 94'

ŽANR: fikcija

ZEMLJE: Njemačka, Austrija

JEZICI ORIGINALA: engleski, njemački

DISTRIBUTER: Discovery Film and Video
Distribution

Tekst dovršen u srpnju 2018.

